

Remiss - Betänkande från utredningen Effektivare organisering och genomförande av statlig väg och järnväg (SOU2025:120)

Sammanfattning (SKR:s sammanfattande ställningstaganden)

- SKR anser att det behövs en extra tydlighet avseende rollfördelning inom arbetet i föreslaget bolag utifrån dialog med kommuner och regioner.
- SKR anser att det är lämpligt att komplettera med lokala och regionala nyttokriterier vid val av åtgärder.
- SKR anser att det är viktigt att finna lämpliga lösningar för insyn och transparens kring föreslaget bolags arbete oavsett ägandeform.
- SKR anser att det behövs ett flexibelt arbetssätt i fråga om hur åtgärder planeras och hanteras i det löpande arbetet med nationell plan.
- SKR att de regionala kollektivtrafikmyndigheternas förutsättningar bör beaktas särskilt i kommande arbete.

Allmänna synpunkter

Säkerställ samverkan vid nya former för ökad effektivitet

SKR välkomnar ambitionen att korta ner byggtiderna för transportinfrastrukturåtgärder vilket är en angelägen fråga för kommuner och regioner. Utöver att öka effektiviteten i genomförandet av åtgärder välkomnas även aktiviteter som främjar en effektivare planering, en mer tillförlitlig infrastruktur och en bättre kostnadskontroll.

Vid ett eventuellt genomförande av utredningens förslag att bilda ett statligt bolag vill SKR särskilt lyfta frågorna om dialog och förståelse för olika parter roller och ansvar. Bolagets rollfördelningen mot Trafikverket, kommuner och regioner är central och behöver vara tydlig.

Samverkansformer och insyn måste säkras. Det behöver vara tydligt i olika skeden vilket mandat ett statligt bolag agerar utifrån i förhållande till den upparbetade dialog som kommuner och regioner har med Trafikverket både

i vardag och särskilda projekt. Det är även viktigt att säkerställa att de administrativa bördorna jämfört med dagens arbetssätt inte ökar för de parter som ska samverka med ett bolag. Det är även viktigt att Trafikverkets pågående effektiviseringsarbete inte stannar av.

SKR noterar att betänkandet lämnar en del frågor olösta och hänvisar till kommande fördjupningar, exempelvis vad ett tänkt bolags samhällsuppdrag ska innefatta. Utifrån detta är det inte möjligt att kommentera helheten kring vad betänkandets slutgiltiga konsekvenser kommer innebära.

Genomförandekapacitet är en central fråga för alla parter

I planeringen av större projekt är det viktigt att ha en tydlig dialog för att skapa förutsättningar för en god genomförandekapacitet hos såväl kommuner och regioner. Precis som hos olika myndigheter. Det kan vara aktuellt att staten i särskilda fall möjliggör resurstillskott och finansiering för att undvika flaskhalsar i genomförandet.

Utvecklade kriterier vid val av åtgärder

Avseende val av åtgärder anser SKR att det är lämpligt att komplettera beslutsunderlag med lokala och regionala nyttokriterier så som pendling, näringsliv och bostadsförsörjning med flera.

Vikten av insyn, transparens och förutsägbarhet

Vid val av bolagsformen ges en annan offentlighetsstruktur än vid myndighetsform. Om detta kan påverka olika aktörers insyn i arbetet är det något som behöver beaktas i ägardirektiv för föreslaget bolag. Detta är viktigt oavsett om kommuner och regioner är delägare eller inte. Det handlar om formerna för hur det ska ske på ett transparant sätt för att säkerställa insyn i bolagets arbete.

Skapa flexibilitet i genomförandet av nationella plan

I flera fall är inte endast tiden för genomförande av stor vikt utan även tidpunkt när förutsättningar för en åtgärd faller på plats. Det kan handla om politiska överenskommelser, om finansieringsmöjligheter inom näringslivet eller en annan situation med särskilda förutsättningar. Blir det då ett läge med utdragna ledtider där en planeringsprocess eller ett genomförande försenas kan konsekvenserna bli begränsande för önskad samhällsutveckling. Ett motsvarande tillfälle kanske är långt borta i tid, eller kommer aldrig åter. Här är nuvarande planeringscykel med få justeringar mellan planrevideringar vart fjärde år en begränsande faktor. Ett sätt att öppna för mer flexibel hantering skulle kunna vara att Trafikverket alternativt det tänkta bolaget ges möjlighet att i större utsträckning utifrån eget initiativ ta fram beslutsunderlag för lämpliga projekt. Detta för att regeringen snabbare ska kunna gå vidare till genomförande av angelägna

åtgärder som tillskapats en hög planmognad. Det kan exempelvis handla om åtgärder som skapar mervärden i samband med genomförandet av redan prioriterade åtgärder. Dessa kan då bli underlag för regeringen i ett löpande arbete att besluta om såväl alternativ finansiering som alternativa former för genomförande av olika åtgärder. SKR vill förtydliga att prioriteringarna i såväl nationell plan som länsplaner ligger fast och inte påverkas. I ett sådant arbete ges lämpligen Trafikverket och/eller föreslaget bolag i uppdrag att bidra i framtagandet av beslutsunderlag för de aktörer som bedöms ha realiserbara och konkreta förslag inför slutligt ställningstagande av regeringen.

Beakta kollektivtrafikens behov

I arbetet är det viktigt att beakta kollektivtrafikmyndigheters förutsättningar både vad gäller planering av trafik och tillgång till fordon. De står för 90 procent av persontransporterna på järnväg i Sverige. Relaterat till dem finns bland frågor om överenskommelser om trafikupplägg, stationer och bytespunkter som kan behöva beaktas i ett bolags arbete. Bland annat för att undvika eventuella undanträngningseffekter längre fram. Det är frågor som är av stor betydelse även för kommuner och regioner. Det är viktigt med ett helhetsperspektiv utöver ett snabbt genomförande av åtgärder.

Avslutningsvis vill SKR göra ett medskick inför utformning av arbetssätt inom kommande nationella plan att det behövs en tydlighet i hur regeringen avser att hantera hur åtgärder ska kunna omprövas och komma vidare till ett genomförande, oaktat om de går som uppdrag till Trafikverket eller eventuellt bolag.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande